SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1671

av Mikael Oscarsson (KD)

Ottawakonventionen och truppminor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör lägga fram en proposition som säkerställer att svensk militär inte riskerar straffansvar för truppminor när den verkar tillsammans med allierade, och att lagändringarna utan dröjsmål ska träda i kraft senast den 1 maj 2027, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undantaget från kravet på dubbel straffbarhet för olovlig befattning med minor ska tas bort senast i samma lagstiftning, så att svensk personal inte kan dömas i Sverige för en gärning som är laglig i det land där den begås, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att analysera vilken kunskap och förmåga om minsystem som krävs för att Sverige ska kunna verka fullt ut i Natos försvar av Finland och Baltikum och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige leder Natos landstyrka i Finland. Sverige bidrar till Natos försvar av Lettland. Men om de finländska eller lettiska förband som svenska officerare samarbetar med använder truppminor kan de svenska officerarna riskera fängelse. Den situationen är ohållbar.

Ottawakonventionen förbjuder användning, lagring, tillverkning och överföring av truppminor. Sverige anslöt sig 1999. Konventionen kom till efter de humanitära katastrofer som minor orsakat i krig och konflikter runt om i världen, och syftet förtjänar respekt.

Men säkerhetsläget i vårt närområde har förändrats i grunden. Ryssland har aldrig anslutit sig till konventionen och använder minor i stor skala i Ukraina. Våren 2025 beslutade därför Finland, Estland, Lettland, Litauen och Polen att lämna konventionen. Utträdena har nu trätt i kraft. Länderna längs hela Natos östra gräns, från Barents hav till Polen, återuppbygger en förmåga som de bedömer som nödvändig för att kunna stoppa ett ryskt angrepp på sitt eget territorium.

Sverige står kvar i konventionen. Det innebär att svenska förband nu verkar sida vid sida med allierade som lyder under helt andra regler.

Förbudet mot truppminor finns i 22 kap. 6 b § brottsbalken. Den som använder, förvärvar, innehar eller överlåter truppminor kan dömas för olovlig befattning med minor till fängelse i upp till fyra år. Om brottet bedöms som grovt kan straffet bli fängelse i upp till 18 år eller på livstid. Lagen gäller även utomlands. Normalt krävs att en gärning ska vara brottslig både i Sverige och i landet där den begås för att den ska kunna prövas i svensk domstol. För olovlig befattning med minor gäller inte detta krav. En svensk officer kan alltså dömas i Sverige för en gärning som är fullt laglig i Finland eller Lettland. Det är orimligt.

Vad betyder det i praktiken? En svensk officer som för befäl över finländska förband i norra Finland, där de finländska förbanden använder truppminor, kan hamna i en rättslig gråzon. Detsamma gäller svensk personal som transporterar ammunition, bevakar ett förråd, planerar en försvarsoperation eller tar över terräng där allierade har lagt ut minor. Regeringens egen promemoria konstaterar att det är svårt att på förhand avgöra vilka handlingar som kan leda till straffansvar för enskilda.

Ingen officer ska behöva fundera på om ett beslut i strid kan leda till fängelse i Sverige. Ingen allierad ska behöva undra om svenska förband kan lösa sin uppgift fullt ut. Vi kan

inte lova Finland och Baltikum vårt stöd och samtidigt skicka våra officerare med händerna bundna.

Överbefälhavaren Michael Claesson lyfte frågan redan i april 2025 och efterfrågade möjligheten för svensk personal att hantera andra länders truppminor: ”Jag vill inte ha begränsningar i onödan.” Han har sedan upprepat att frågan behöver lösas skyndsamt.

I september 2026 skrev Patrik Oksanen, generalmajor Karlis Neretnieks och docent Stefan Forss, samtliga ledamöter av Kungl. Krigsvetenskapsakademien, att läget inte är hållbart och att den rättsliga spärren för svensk personal måste tas bort. Jag har själv drivit frågan, bland annat i Försvarsberedningens arbete. Den har varit uppe i riksdagen sedan hösten 2024.

I september 2026 remitterade regeringen promemorian En översyn av brotten olovlig befattning med minor och olovlig befattning med klusterammunition. Sista dag för remissvar är den 17 november 2026. I promemorian föreslås att det inte ska vara brottsligt att använda, lagra eller överlåta truppminor inom ramen för internationellt militärt samarbete. Promemorian föreslår också att undantaget från kravet på dubbel straffbarhet för minbrottet ska tas bort. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2027.

Det är rätt väg. Nu är det avgörande att arbetet inte försenas och att förslagen inte urvattnas på vägen. Svenska förband finns i Finland och Lettland redan i dag, och varje månad med oklara regler är en månad för mycket. Regeringen bör därför skyndsamt lägga fram en proposition, och lagändringarna bör gälla senast den 1 maj 2027. Borttagandet av undantaget från dubbel straffbarhet bör också ingå i samma lagstiftning. Det är den enklaste och tydligaste åtgärden för att undanröja risken för svensk personal.

För att kunna verka i ett gemensamt försvar med länder som använder truppminor behöver Försvarsmakten kunskap om minsystem, både allierades och motståndarens. Det gäller planering, ledning, transporter, skydd av egna förband och hantering av minerad terräng. Försvarsmakten bör därför få i uppdrag att analysera vilken kunskap och förmåga som krävs för att Sverige ska kunna verka fullt ut i Natos försvar av Finland och Baltikum.

Sverige gick med i Nato för att försvara oss tillsammans med andra. Då kan vi inte ha regler som gör att våra officerare riskerar fängelse för att de gör sitt jobb tillsammans med våra närmaste allierade. Regeringen bör agera nu.

Mikael Oscarsson (KD)